

PM Rotel VIII (Dnr KS 2022/274)

Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i Socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU

Remiss från Socialutskottet

Remisstid den 3 juni 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Promemorians huvudförslag innebär att det vid beslut om upphörande av vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska ske en prövning i två steg, där det i de fall vården bedöms kunna upphöra enligt den vanliga prövningen är det första steget, i ett andra steg ska prövas om det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som anses vara bäst för barnet vara avgörande. Utöver detta läggs förslag om att begäran om hemtagning endast ska kunna göras var sjätte månad, om att flyttningsförbud tas bort från LVU eftersom prövningen i två steg fyller samma behov, samt krav på plan för den fortsatta vården i vissa situationer.

Riksdagens Socialutskott har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag eftersom de bedöms kunna bidra till att öka tryggheten och stabiliteten för placerade barn och unga.

Socialnämnden instämmer med utredningens förslag till lagändringar i alla dess delar och förslagen bedöms bidra till ökad trygghet, säkerhet och stabilitet för placerade barn när frågan är om vården ska upphöra eller inte.

Farsta stadsdelsnämnd ställer sig positiv till utredningens förslag som kan stärka trygghet, hälsa och rättigheter för barn och unga.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till att socialnämnden eller domstolen ska pröva om det finns risk för att barnets hälsa eller utveckling kan skadas allvarligt om vården avslutas.

Norrmalms stadsdelsnämnd ställer sig positiv till utredningens förslag att en prövning av vården får ett tydligt tillvägagångssätt samt ett tydligt barnrättsperspektiv.

Mina synpunkter

Ett av samhällets viktigaste åtaganden är att bereda ett tryggt och gott hem till de barn som kommer i dess vård. Det finns fall där samhället har misslyckats med detta åtagande, med ödesdigra följder. Jag välkomnar förslaget om att stärka barnets rättigheter och barnperspektivet vid prövningen av om vård enligt LVU bör upphöra. Det ligger i linje med Sveriges åtaganden och ambitioner på barnkonventionens område.

Utredningens lagförslag innebär att ett nytt rekvisit införs, enligt vilket vård enligt LVU ska fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Vid bedömningen av denna risk ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande. Jag välkomnar att det förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas när denna bedömning görs. Det bidrar förhoppningsvis till ökad likställdhet och rättssäkerhet.

Jag anser dock att riksdagen bör överväga att tydliggöra att inte bara barnets förankring i förskola eller skola och i den sociala miljön ska beaktas i den helhetsbedömning som ska göras, utan även själva skolgången som sådan, utifrån dess konstaterade betydelse som skyddsfaktor.

Ett skäl till varför gällande lagstiftning har framstått som otillräcklig är socialnämndens bristande möjlighet till uppföljning efter avslutad placering. Som utredningen konstaterar handlar beslut om upphörande av tvångsvård om att ta ställning till ett scenario som ännu inte har hänt. Socialnämnden bör få större möjligheter att följa barnet efter avslutad placering. Jag anser att dagens uppföljningsmöjlighet om två månader bör förlängas till ett år – det gäller i synnerhet barn i familjer där det har rätt så allvarliga missförhållanden att de har behövt placeras enligt LVU.

Till utredningen finns bifogat ett särskilt yttrande av tre av utredningens experter. De pekar på behovet av en grundläggande helhetsöversyn av barnavårdslagstiftningen i socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalken. Jag kan konstatera att såväl LVU som socialtjänstlagen har varit föremål för övergripande översyner de senaste åren men att det tyvärr inte har resulterat i lagstiftning, vilket har försvårat socialtjänstens möjligheter att kunna sätta in tidiga insatser för att förhindra att ett omhändertagande blir nödvändigt.

Det är viktigt att de akuta bristerna som finns i lagstiftningen nu avhjälpas, så att barn inte försätts i fara när placeringar upphör, men det förtar inte behovet av en helhetsöversyn som utgår från aktuell forskning och beprövad erfarenhet. Jag vill även i detta sammanhang understryka betydelsen av att skolgången som en avgörande skyddsfaktor för utsatta barn uppmärksammas.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 25 maj 2022

JAN JÖNSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi instämmer med förvaltningen om att utredningens förslag är bra och förstärker placerade barns rättigheter i den sociala barnvården. Lagen måste utformas så att det inte råder något tvivel om att barnets bästa ska vara styrande för besluten. Vi anser dock att frågan om vårdnadsöverflyttning borde tagits med i utredningen då den hör samman med övrig lagstiftning.

Det finns många barn i Stockholm och i landet som spenderar sin barndom i olika familjer, med hemflyttar däremellan som skapar en ostabil tillvaro utan förutsägbarhet. För de barnen är förslaget om en ny lagstiftning välbehövligt.

Den sociala barnvården behöver dock rustas för att möta behov av längre placeringar med komplexa behov där vård med tvång ökar. Kvaliteten på insatserna behöver öka och kommunerna kommer att behöva mer resurser för att möta dessa. Utöver det tillkommer behov av mer stöd till föräldrar vars barn blivit omhändertagna och en satsning på förebyggande arbete för att stärka tilliten till socialtjänsten. Om allt fler insatser för barn ges med tvång kan det komma att minska benägenheten för familjer att söka hjälp tidigt, varför barn i behov av stöd riskerar att inte få det i tid. Vi vill därför lyfta behovet av att kommunerna ges medel att utveckla fler tidiga insatser och tillitshöjande insatser när barnvården sker mer och mer med tvång.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) och Rashid Mohammed (V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättarytrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Promemorians huvudförslag innebär att det vid beslut om upphörande av vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska ske en prövning i två steg, där det, i de fall vården bedöms kunna upphöra enligt den vanliga prövningen i det första steget, i ett andra steg ska prövas om det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som anses vara bäst för barnet vara avgörande. Utöver detta läggs förslag om att begäran om hemtagning endast ska kunna göras var sjätte månad, om att flyttningsförbud tas bort från LVU eftersom prövningen i två steg fyller samma behov samt om krav på plan för den fortsatta vården i vissa situationer.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förslagen i utredningen har bäring på i kommunfullmäktiges mål 1.4. *I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.*

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag eftersom de bedöms kunna bidra till att öka tryggheten och stabiliteten för placerade barn och unga.

Förslaget att barnperspektivet ska väga tyngre i prövningen av vårdens upphörande genom en prövning i två steg bedöms kunna leda till att besluten i högre utsträckning utgår från barnets behov. Som utredningens genomgång av tidigare förslag på området visar är frågan visserligen komplex. I behandlingen av liknande förslag har framhållits att barnets bästa som ett självständigt rekvisit innebär att tvångsvård kan fortgå även om barnet inte längre har något vårdbehov och att prövningen blir rättsosäker eftersom barnets bästa är ett svårdefinierbart begrepp. Det har även framhållits att nuvarande lagstiftningen redan ger utrymme att ta hänsyn till vad som är bäst för barnet. Stadsledningskontoret delar dock utredningens slutsats att barnets bästa som ett självständigt rekvisit kommer att öka möjligheten att sätta barnets bästa i centrum för besluten, vilket ligger i linje med Barnkonventionen och med Stockholms stads *Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad.*

Stadsledningskontoret ställer sig också bakom förslagen att möjligheten att begära hemtagning regleras och begränsas samt att flyttningsförbud tas bort från LVU och flyttas till socialtjänstlagen. Utredningens förslag om att socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården genom en skyldighet att revidera vårdplanen är en förutsättning för att tydliggöra vad som är avsikten med vården.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2022 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen avseende författningsförslag i utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V) och Karin Gustafsson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), som instämde i det särskilda uttalandet från Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V) och Karin Gustafsson m.fl. (S).

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med utredningens förslag till lagändringar i alla dess delar. Förslagen bedöms bidra till ökad trygghet, säkerhet och stabilitet för placerade barn när frågan är om vården ska upphöra eller inte. Genom att i bestämmelsen tydligt ange vilka omständigheter som ska ligga till grund för prövningen om vården ska fortsätta trots att ursprungsgrunden för vård enligt 2 § eller 3 § LVU inte längre finns bedömer förvaltningen att prövningens bedömningsmodell är rättssäker och transparent.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 april 2022 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag som kan stärka trygghet, hälsa och rättigheter för barn och unga. Förslagen kan även bidra till en ökad tydlighet i handläggningen för medarbetare inom socialtjänsten.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2022 följande.

1. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd justerar beslutet omedelbart.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att socialnämnden eller domstolen ska pröva om det finns risk för att barnets hälsa eller utveckling kan skadas allvarligt om vården avslutas. Förvaltningen är också positiv till att lagen tydliggör att det handlar om barn och genomgående använda benämningen *barnet eller den unge*.

Förvaltningen anser att det bör beaktas att ändringen kan medföra ökade kostnader för kommunen då familjevården kan komma att behöva göra fler vårdnadsöverflyttningar och arbeta mer motiverande med familjehemmen samt att arbetet med att utreda och sammanställa till förvaltningsrätten om det finns nya skäl för vård kan ta tid i anspråk.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 april 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att frågorna som utredningen behandlar är komplexa och kommer ha betydande påverkan på barnens rättigheter och livsvillkor. Vilket gör det svårt att överväga alla aspekter av förslaget som rör barn som är i behov av stöd och skydd.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag att en prövning av vården får ett tydligt tillvägagångssätt samt ett tydligt barnrättsperspektiv. Förvaltningen förespråkar att förslaget att tvångsvård av barn inte ska få upphöra förrän de omständigheter som föranledde vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Förvaltningens ställer sig positiv till att vårdens upphörande ska prövas i två steg där det uttryckligen framgår att en bedömning ska göras i fråga om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Att bedöma och fastställa barnets bästa behöver ett flertal faktorer bedömas och vägas mot varandra i varje enskilt fall utifrån individuella förhållanden. Även kortsiktiga och långsiktiga effekter för barnet ska vägas in. Det kan innebära att barnets bästa kan vara avgörande om vård i familjehemmet ska fortsätta eller om barnet ska flytta hem till vårdnadshavaren. Förvaltningen vill lyfta betydelsen av att riktlinjer och tillämpningsstöd är tydliga för att en bedömning av barnets bästa ska vara rättssäker.

Det är även gynnsamt att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av LVU även om förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns, för att undvika avbrott i vården. Utredningens förslag om att socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården genom en skyldighet att revidera vårdplanen är en förutsättning för att tydliggöra vad som är avsikten med vården.

Förvaltningen anser att det är bra att möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas eftersom det tydliggör vem som kan begära att vård med stöd av lagens ska upphöra samt att vårdnadshavaren behöver vänta sex månader innan ett nytt krav lämnas in, vilket skapar en trygghet för barnet. Det är även positivt att vårdnadshavarna tar till sig erbjudna insatser eller kommer till insikt om vad som krävs för att vården ska kunna upphöra.

Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att öka tryggheten och stabiliteten för tvångsvårdade barn, vilket enligt utredningen skulle ske genom att flyttningsförbudet tas bort från LVU och flyttas till socialtjänstlagen.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V) och Karin Gustafsson m.fl. (S) enligt följande.

Vi instämmer med förvaltningen om att utredningens förslag är bra och förstärker placerade barns rättigheter i den sociala barnvården. Lagen måste utformas så att det inte råder något tvivel om att barnets bästa ska vara styrande för besluten. Vi anser dock att frågan om vårdnadsöverflyttning borde tagits med i utredningen då den hör samman med övriglagstiftning. Det finns många barn i Stockholm och i landet som spenderar sin barndom i olika familjehem, med hemflyttar däremellan som skapar en ostabil tillvaro utan förutsägbarhet. För de barnen är förslaget om en ny lagstiftning välbehövligt.

Den sociala barnvården behöver dock rustas för att möta behov av längre placeringar med komplexa behov där vård med tvång ökar. Kvaliteten på insatserna behöver öka och kommunerna kommer att behöva mer resurser för att möta dessa. Utöver det tillkommer behov av mer stöd till föräldrar vars barn blivit omhändertagna och en satsning på förebyggande arbete för att stärka tilliten till socialtjänsten. Om allt fler insatser för barn ges med tvång kan det komma att minska benägenheten för familjer att söka hjälp tidigt, varför barn i behov av stöd riskerar att inte få det i tid. Vi vill därför lyfta behovet av att kommunerna ges medel att utveckla fler tidiga insatser och tillitshöjande insatser när barnvården sker mer och mer med tvång.